

Teresa Colomer

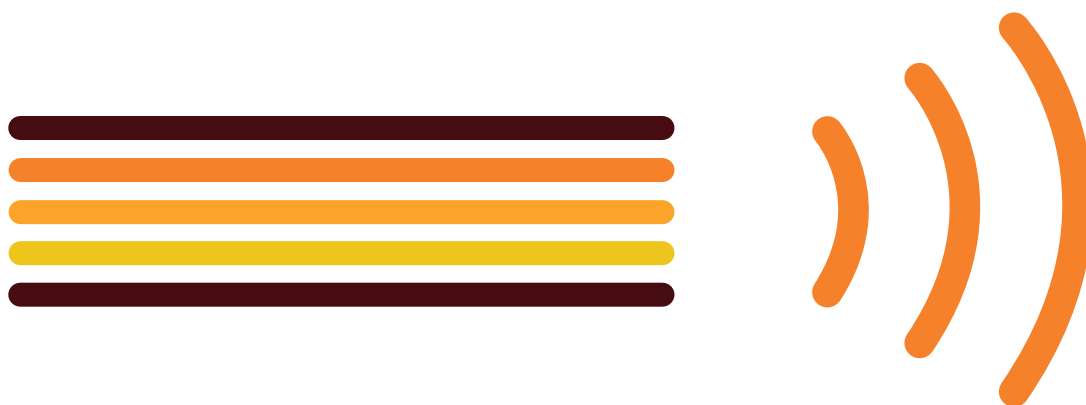
teresa.colomer@uab.cat

Universitat Autònoma de Catalunya

ESTUDIS I RECERCA SOBRE LLIBRE INFANTIL I JUVENIL A CATALUNYA (2012-2013)

ESTUDIOS E INVESTIGACIÓN SOBRE LIBRO INFANTIL Y JUVENIL EN CATALUÑA (2012-2013)

STUDIES AND RESEARCH ON BOOKS FOR CHILDREN AND YOUNG ADULTS IN CATALONIA (2012-2013)

RESUM | RESUMEN | ABSTRACT

En aquest bienni els estudis i la recerca sobre LIJ s'han mantingut en una discreta normalitat, en què destaca com a aspecte positiu l'aparició de quatre o cinc publicacions valuoses provinents de projectes i investigadors universitaris. Els temes emergents han estat la imatge (especialment els àlbums), la recepció lectora, l'atenció cap als lectors de les franges juvenil i de les primeres edats, així com la literatura infantil i juvenil digital. Alhora, ha continuat el fort interès històric i commemoratiu dels darrers anys, que ha presidit la iniciativa institucional, ha ocupat alguna de les publicacions destacades i ha estat el tema més tractat en els articles de divulgació. Pel que fa a les instàncies de difusió crítiques, s'ha produït un canvi molt accentuat, provocat per la crisi, que les ha traslladat del paper als mitjans digitals.

En el bienio 2012-2013 la investigación y los estudios sobre literatura infantil y juvenil se han mantenido en una normalidad discreta, en la que destaca como aspecto positivo la aparición de cuatro o cinco publicaciones valiosas procedentes de proyectos e investigadores universitarios. Los temas emergentes han sido la imagen (especialmente los álbumes); la recepción lectora; la atención hacia franjas específicas de edad, como los primeros lectores y el público juvenil; y la publicación digital de literatura infantil y juvenil. También se ha mantenido el gran interés histórico y celebrativo de los últimos años, que ha presidido la iniciativa institucional, protagonizando alguna de las publicaciones destacadas o siendo tema destacado en los artículos de divulgación. En cuanto a las publicaciones de crítica y reseña literarias, se ha producido un cambio muy acentuado a consecuencia de la crisis, con una migración del soporte papel al digital.

During the years 2012 and 2013 there was a modest but constant level of activity in studies and research on books for children and young adults, leading to the production of a handful of important publications by university researchers and research groups. The subjects of these were the use of the image (especially in picture books), reader reception, the attention given to early childhood and young adult readers, and digital literature for children and young adults. The heightened interest in recent years in history and in the commemoration of historic events was sustained during 2012 and 2013. Boosted by the institutions, this interest was the subject of some of this period's more notable publications as well as the most frequently considered subject in articles addressed to the public. Finally, the review literature on children's books experienced a fundamental change, prompted by the financial crisis, in which printed publications became increasingly replaced by digital ones.

PARAULES CLAU:

Estudis, Recerca, Literatura infantil i juvenil

PALABRAS CLAVE:

Estudios, Investigación, Literatura infantil y juvenil

KEYWORDS:

Studies, Research, Children's and young adult literature

REBUT

01/07/2014

ACEPTAT

31/07/2014

1 PRESENTACIÓ

La crisi econòmica, amb l'inici de la baixada de vendes de llibres i la retallada dels pressupostos públics, ha incidit negativament en aquest bienni en diversos aspectes, com ara la preocupació per la compra individual de llibres a l'escola, el poc risc editorial per a la publicació d'estudis o la disminució de l'espai de crítica als mitjans de difusió tradicionals. Tot i així, resseguir les dades sobre els estudis de recerca i divulgació sobre els llibres infantils i juvenils dels darrers dos anys ofereix un resultat prou interessant, amb un cert aire de continuïtat resistent.

Així, si al 2010 indicàvem un salt qualitatiu de la recerca universitària, que l'informe de 2012 eixamplava i consolidava, ara ens trobem davant una certa "normalitat continuadora", sense noves fites conquerides, però tampoc retrocessos. Potser és el que calia esperar i, de fet, cal felicitar-se perquè, en aquests dos anys, s'ha produït una bona collita de quatre o cinc publicacions valuoses d'investigadors universitaris, a banda de la presència traduïda d'alguns títols molt rellevants dels estudis d'altres països. Però es troba a faltar una base més àmplia i diversa d'iniciatives de simposis, multiplicació de projectes o publicacions centrades específicament en la literatura infantil i juvenil, és a dir, en un espai més propi que el de la seva consideració indiscutible com a factor a tenir en compte dins de la recerca sobre l'acció educativa o els hàbits i les conductes lectores.

També hi ha hagut continuïtat, o fins i tot hauríem de dir un augment, en l'interès històric i commemoratiu que ja s'havia produït en anys anteriors. I això fins al punt que el recordatori i balanç de moltes de les iniciatives que van donar lloc a la constitució de la literatura infantil i juvenil catalana en l'etapa democràtica actual ha presidit l'actuació institucional, ha constituït l'eix d'algunes de les obres destacades de la recerca i ha estat el tema més tractat en els articles de divulgació, sovint perquè de moltes de les obres o iniciatives d'aquells anys se'n compleix un o altre aniversari. La persistència, l'aprofundiment i el balanç del passat són un component essencial de qualsevol camp d'estudi i, des d'aquesta perspectiva, són bones notícies. En alguns casos, però, també cal considerar si aquest vessant tan retrospectiu aporta realment novetats al

tema o només actualitza —i consolida, això sí— allò que ja havia estat dit.

En canvi, la disminució de la crítica i la recomanació en els mitjans de difusió en paper ha aportat novetat en impulsar una aposta decidida pels mitjans digitals, de manera que potser també cal felicitar-se'n pel que aquest pas té de visió de futur. La lectura en pantalles suposa un canvi profund en els formats de lectura social i aquest tema també ha constituït una de les línies emergents de la recerca en aspectes ben diversos: les noves pràctiques dels adolescents, l'anàlisi dels canvis en la lectura a partir dels enllaços i altres trets de la lectura digital o la descripció i categorització de les obres en aquest format. La imatge ha estat un altre dels camps conreats, especialment pel que fa als àlbums, que continuen imparables en la seva captació d'adeptes, com també ho ha estat la recepció i els processos interpretatius dels lectors. Finalment, es pot veure com va prenent força una nova línia d'atenció cap a la producció per a les primeres edats.

2 ESTUDIS I RECERCA

2.1. Informes i estudis

Com és habitual han aparegut els informes anuals del *Baròmetre dels hàbits de lectura i compra de llibres. Estudi de l'àmbit de Catalunya* així com l'*Estudi del comerç interior del llibre a Catalunya* del Gremi d'Editors de Catalunya que permeten seguir l'evolució de les dades en aquests camps i resulten fonts útils per als estudis dels llibres infantils i juvenils. En aquests dos anys, assenyalen la baixada de la compra de llibres, tot i que una mica menys acusada en el sector de llibres per a infants.

2.2. Projectes i grups

S'han mantingut els grups de recerca que va reconèixer l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR) de la Generalitat de Catalunya a la convocatòria feta el 2009 i que va establir el mapa de la investigació catalana. Els equips més centrats en la recerca específica sobre llibres infantils i juvenils són el FRAC (Formació Receptora i Anàlisi de Competències), dirigit per Antonio Mendoza, de la Universitat de Barcelona, i el GRETEL (Grup de Recerca de Literatura Infantil i

Educació Literària), dirigit per Teresa Colomer, de la Universitat Autònoma de Barcelona. Al final de 2013 ha acabat el període d'aquesta convocatòria, de manera que n'esperem la continuïtat o, tant de bo, l'augment, en la convocatòria següent.

La bona notícia aquí és que han sorgit noves instàncies de crítica i difusió de la LIJ catalana en la modalitat digital. Així, l'any 2013 ens ha ofert la grata novetat d'un nou espai de crítica digital: *Llibres al replà*. La mala notícia, com assenyalava el web de creació de *Llibres al replà*, és que sorgeix perquè la crítica de LIJ als diaris i revistes periòdiques, si ja era dificultosa, "ara en època de crisi la seva existència en pàgines de publicacions culturals o generalistes s'ha anat fent més minsa, esporàdica i gairebé testimonial". *Llibres al replà* agrupa una sèrie de reconeguts especialistes en literatura infantil i juvenil (Glòria Gorchs, Pep Molist, Ignasi Blanch, Joan Portell, Sílvia Fernández i Àngel Burgas) i la seva esplèndida pàgina, amb 40.000 visites en un any, ha estat tot un èxit. Amb un caire més personal, també han aparegut altres blogs al voltant de la LIJ, entre els quals destaquem el del conegut especialista Josep Mª Aloy que va aparèixer el 2012 amb el nom de *Mascaró de proa*.

Amb un caire més comercial i amb la intenció d'adreçar-se sobretot al públic familiar, al novembre del 2011 va néixer el web de *Boolino*, que ofereix recomanacions de llibres, notícies, entrevistes amb experts, propostes d'animació, etc. Els 54.000 usuaris registrats en aquests dos anys fan pensar que la seva proposta d'"acompanyar els pares perquè els fills llegeixin", tal com la defineixen, ha obtingut un bon ressò.

Aquests blogs s'afegeixen així a la veterana pàgina *Cornabou* d'Andreu Sotorra i al web del GRETEL, que rep 58.000 vistes anuals. Així doncs, aquestes xifres de consulta al conjunt de webs actuals mostren la vitalitat de la crítica digital al nostre país. Destaquem un parell de novetats en l'actualització del web del GRETEL per la seva utilitat o significació: una és l'actualització de la base de dades que manté el web, amb els llibres infantils i juvenils més valorats per una quinzena de fonts especialitzades (revistes i institucions) i on es poden consultar els vint títols més valorats per a cada edat des de l'any 2001; l'altra és el nou espai de *Lectura de clàssics* amb comentaris sobre obres infantils i juvenils, on, entre d'altres, es poden llegir les anàlisis d'una trentena de llibres catalans de la primera meitat

del segle XX, uns textos provinents de l'obra *Patrimoni de la imaginació: llibres d'ahir per a lectors d'avui*, estudi fruit de la Xarxa de Literatura Infantil i Juvenil Catalana, finançada per la Generalitat de Catalunya i formada per investigadors de totes les universitats de l'àrea de parla catalana entre els anys 1999-2006.

Una altra bona novetat de 2013 ha estat l'obertura a Barcelona d'una seu de l'activa *Fundació Jordi Sierra i Fabra*, dedicada a la promoció de la lectura i a l'escriptura dels joves i que fins ara només tenia seu a Medellín (Colòmbia).

En canvi, hem de lamentar un període d'incertesa en la continuïtat d'altres iniciatives, com la del veterà programa *Nascuts per Llegir*, que ha perdut la subvenció de la Generalitat i ha començat a buscar noves vies de definició i suport.

2.3. Treballs i tesis

Continua l'absència de tesis específiques sobre literatura infantil i juvenil a les universitats catalanes, tot i que el tema ha aparegut en més mesura o menys en tesis sobre hàbits de lectura o sobre educació escolar.

En canvi, la LIJ és el tema central dels treballs finals del màster propi de la UAB de Llibres i Literatura Infantil i Juvenil, com també ha aparegut en diversos treballs inclosos en els dos màsters oficials de Recerca en Didàctica de la Llengua i la Literatura que mantenen la UAB i la UB, o en els de les universitats de València, les Illes, etc. Tot i que la majoria d'aquests treballs no tenen difusió pública, els títols i autors poden consultar-se als webs dels respectius departaments o grups de recerca de les universitats i, sovint, es poden conèixer quan els treballs donen lloc a comunicacions en congressos o en articles de revistes.

Pel que tenen de representatiu de dos camps de recerca emergents, destaquem, d'una banda, la presentació de dos d'aquests treballs de la UAB, centrats en els llibres per a les primeres edats, de Cristina Corro i Dora Batalim, que han començat a desenvolupar-se ara com a tesis doctorals, i, de l'altra, alguns articles que han donat sortida a treballs de màster de Literatura Infantil i Juvenil Digital, com el de Celia Turrión (2012b). També destaquem, pel que té d'obertura cap a altres indrets, alguns treballs de recerca catalana, com el de Xelo Santoja (2012) sobre la LIJ de Nicaragua.

3 DIFUSIÓ I DIVULGACIÓ

3.1. Congressos, seminaris i reunions científiques

La trobada més remarcable d'aquest bienni ha estat el V Congrés de Literatura Infantil i Juvenil Catalana organitzat per l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (AELC) i coordinat per Marta Luna. El Congrés, que va tenir lloc a l'espai del Born de Barcelona, es va dedicar especialment a la temàtica històrica i va retre homenatge a l'autor Oriol Vergés.

Els departaments de Didàctica de la Llengua i la Literatura de la UAB i la UB, així com el de Traducció i Ciències del Llenguatge de la UPF, han organitzat les seves jornades anuals de presentació i discussió metodològica, sobre les tesis i treballs finals de màster en curs. L'any 2012 es van celebrar les XVII Jornades Interuniversitàries de Recerca en Didàctica de la Llengua i la Literatura a la UAB i el 2013 va tenir lloc la divuitena edició a la UB. En les dues convocatòries s'han presentat alguns treballs que tracten o inclouen la literatura infantil i juvenil.

3.2. Exposicions

Aquest bienni ha inclòs algunes exposicions excel·lents, totes amb un sentit recopilatori i commemoratiu, d'acord amb la tònica actual en el nostre país.

El Palau Robert ha acollit dues exposicions sobre dues il·lustradores indiscutibles de la literatura infantil catalana: al 2012, l'exposició, que ja anunciàvem a l'informe anterior, i que tancava l'any dedicat a Pilarín Bayés: "Pilarín Bayés, 50 anys dibuixant per a tots" i, al final del 2013, la dedicada a Roser Capdevila: "Llapis i... acció! Roser Capdevila dibuixa".

El 2013, la Universitat de Barcelona ha organitzat l'exposició: "Dues dames de la literatura infantil: Aurora Díaz-Plaja & Joana Raspall", que homenatjava conjuntament les dues autores en el centenari del seu naixement. Alguns materials de la mostra provenien de les exposicions "Aurora Díaz-Plaja: Llegir per fer llegir", organitzada per la Facultat d'Educació de la UB l'any anterior (es pot veure l'article explicatiu d'Aurora Vall a la revista *Faristol*, núm. 77), així com de l'exposició "Escala de versos, Joana Raspall, graó a

graó", organitzada pel Consell Català del Llibre per a Infants i Joves, amb la col·laboració de la Institució de les Lletres Catalanes, que va ser un dels actes principals de l'any dedicat a homenatjar Joana Raspall. Les edicions de llibres de poemes i la gran participació escolar en aquest any dedicat a la poetessa catalana han estat una de les millors actuacions d'enguany en favor de la LIJ.

També s'han produït les tradicionals convocatòries del Saló Internacional del Còmic, que el 2012 complia els trenta anys d'existència, així com l'habitual Món Llibre, amb l'homenatge dedicat a Salvador Espriu en la seva novena edició del 2013.

Finalment, podem destacar l'aparició de dos nous i interessants catàlegs de les exposicions fetes pel Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil: "Mira que són bèsties!", el 2012, i "De cap a l'aventura", el 2013.

3.3. Premis

S'ha continuat convocant el premi Aurora Díaz-Plaja de l'AELC, amb el protagonisme organitzador indiscutible de l'especialista Pere Martí, si bé ara sense dotació econòmica, per seguir l'aire dels temps. En l'onzena edició del 2012, es va concedir a Josep Mª Aloy, pel blog *Mascaró de proa*, abans citat. L'any 2013, es va atorgar a Pilar García Aparicio per l'article del 2011 "L'obra poètica de Maria Dolors Pellicer" [*L'Aiguadolç* (València), núm. 39, p. 49-66].

4 PUBLICACIONS

Dividirem les publicacions segons les tendències temàtiques observades en aquest bienni. S'inclouen aquí més pròpiament les publicacions derivades dels estudis i projectes universitaris, així com els articles apareguts en les revistes indexades. En comparació amb l'informe anterior, sembla que l'estudi específic sobre el corpus de la literatura infantil i juvenil hagi disminuït, de manera que hem donat més entrada als articles de les revistes de difusió, ja que en aquest suport apareixen múltiples aproximacions breus als temes, fet que també contribueix a configurar l'estat de la qüestió sobre el que sabem de la literatura infantil i juvenil catalana.

4.1. La recapitulació històrica d'autors, obres, crítica i editorials

En aquest apartat cal destacar l'aparició l'any 2013 de dos llibres de professores de les universitats de València i les Illes.

El primer, de Gemma Lluch, *La lectura en català per a infants i adolescents. Història, investigació i polítiques*, és un llibre d'ampli espectre, dividit en tres parts diferenciades. La primera revisa i analitza àmpliament estudis i dades sobre els llibres i els lectors infantils i juvenils. La segona descriu un model d'anàlisi per investigar pràctiques de lectura i l'aplica a una experiència concreta, model de bones pràctiques. La tercera proposa polítiques de lectura que podrien contribuir a crear un escenari cultural positiu en el futur immediat.

El segon llibre destacat, de Gemma Lluch i Caterina Valriu, és un treball sintètic, pràctic i amb vocació d'utilitat. Es compon de dues parts clarament diferenciades. En la primera s'ofereix un esquema d'anàlisi de la narrativa, la poesia, el teatre i la narració acompanyada d'il·lustracions. Cada apartat acaba en una proposta de fitxa d'anàlisi sobre el gènere tractat, a punt per utilitzar-se a les aules de formació o en les tasques col·lectives de crítica i selecció. La segona part caracteritza breument els períodes històrics de la literatura infantil i juvenil catalana, tot incorporant-hi l'anàlisi detallada de tres obres ben conegudes i representatives de cadascun d'ells.

Altres publicacions en forma d'article han donat compte dels aniversaris celebrats en aquests dos anys. Els uns es refereixen a fets de la literatura universal, com ara el bicentenari de Charles Dickens (Ana Díaz-Plaja, 2012), i els altres a fets rellevants per a l'àmbit de la literatura infantil i juvenil del nostre país. Entre aquests darrers destaquen els articles que han acompanyat les commemoracions dels centenaris de Joana Raspall i Aurora Díaz-Plaja (Desclot, 2012; Martí, 2013), Pere Calders (Albanell, 2012) i l'any dedicat a Pilarin Bayés (Ferrer, 2012; Ferrer i Vidal 2013); el cinquantenari de l'editorial La Galera (Boada, 2012); els quaranta anys de *Cavall Fort* (Duran, 2012; Jané, 2012); la interessant recopilació evolutiva dels premis de la LJ catalana (Cladera) i els vint anys del premi Folch i Torres (Lluch i Valriu) continguts al volum coordinat per Roig Rechou (2013), o la trajectòria d'*El Capitán Trueno* (Abril, 2013), i la pervivència de les obres de Manuel de Pedrolo (Moreno, 2012).

També pren un fil històric, en aquest cas a través dels debats de la crítica produïts al voltant de la LJ, la conferència plenària de Teresa Colomer al XXXII Congrés de la IBBY l'any 2010, que s'ha editat el 2012 a les actes del Congrés, després de ser-ho al 2011 en diverses revistes en català, castellà, basc, japonès, hongarès i portuguès. A les actes s'hi poden trobar també altres intervencions fetes en tallers, taules rodones i comunicacions d'altres investigadors catalans.

D'altra banda, la Guerra Civil com a tema en els llibres per a infants i joves continua sent objecte d'anàlisi. Ara en un nou volum coordinat des de Galícia per Roig, Ruzicka i Ramos (2012), que completa i actualitza el volum ja coordinat el 2008 a l'editorial Xerais, i en què es pot veure el buidatge dels títols corresponents als autors catalans. També es poden trobar algunes referències als autors catalans exiliats a Mèxic en el nou llibre de Pedro Cerrillo (2014) que ha continuat la línia de recerca empresa per l'especialista Ana Pelegrín, malauradament desapareguda fa uns anys.

4.2. L'auge de la imatge i la resposta lectora

Com ja hem dit, l'afició pels àlbums s'ha continuat estenent com la pólvora, tot afegint així un nou camp tant a l'anàlisi de la il·lustració com a la interpretació d'aquest tipus de narracions per part del lector. En aquest aspecte resulta especialment interessant el llibre derivat d'un projecte de recerca internacional del grup GRETEL a la UAB (Colomer, Fittipaldi, 2012). S'hi exposen els resultats de la recerca duta a terme amb la introducció dels àlbums a les aules d'acollida dels alumnes nouvinguts. L'anàlisi que es fa de les respostes lectores dels infants i adolescents desborda, però, aquest marc. Així, en els diferents capítols els investigadors ofereixen una construcció de categories per analitzar la construcció del sentit de les obres per part dels lectors, analitzen el paper del mediador en el procés de lectura comparada i mostren exemples d'ús dels àlbums en projectes d'educació literària escolar.

També cal destacar diversos articles relacionats amb la il·lustració. La majoria es dirigeixen a mostrar formes d'anàlisi dels àlbums i del lector implícit que s'hi inscriu (Munita, 2013; Fittipaldi, 2012; Turrión, 2012a; Juan, 2012a, 2012b), però d'altres analitzen tipus de produccions específiques, com ara la il·lustració de clàssics

(Fernández Villaret, 2012) o els il·lustradors catalans de la dècada de 1980 (Blanch, 2013). I també, en algun cas, reflexionen sobre qüestions de metodologia de recerca en aquest camp (Margallo, 2013).

4.3. Lectura digital i adolescència

L'interès per la lectura digital s'ha manifestat en gran part a través de l'anàlisi de les conductes dels adolescents. Així, han aparegut treballs sobre la seva activitat als blogs, tant si són d'autors, com en el cas del de Laura Gallego (Lluch, Acosta, 2012), com si presenten campanyes editorials a través de la Xarxa (Sánchez García, Lluch, Río, 2013), mentre que d'altres treballs han inaugurat l'observació de la interpretació literària d'obres digitals (Arenas, Manresa, 2013). La preocupació per l'escassa lectura adolescent ha donat continuïtat als estudis d'anys anteriors sobre les conductes lectores dels joves poc lectors, amb la reflexió sobre els criteris d'elaboració de corpus juvenils adequats per a aquesta situació (Margallo, 2013) o sobre l'acció educativa a l'etapa secundària (Manresa, 2013), un tema, aquest darrer, que cau fora de la perspectiva d'aquest informe, però que, pel que fa als llibres, aporta dades sobre les obres llegides realment per vuitanta alumnes de secundària durant tres anys.

Més central pel que fa al nostre recull, podem dir que l'anàlisi del corpus digital de literatura infantil i juvenil, la descripció de les seves característiques, així com la seva classificació tipològica s'han començat a abordar en diversos articles de Celia Turrión, membre de l'equip del GRETEL. Si bé aquesta investigadora s'ha interessat també pel corpus adreçat al sector juvenil (Turrión, 2012c), ha ofert altres anàlisis sobre les relacions entre els àlbums i el pas de les obres a les pantalles (Turrión, 2013) o sobre les característiques narratives que adopta aquesta literatura (Turrión, 2012b). D'altra banda, la recerca dirigida pel professor Antonio Mendoza, a la UB, en una línia continuada d'interès per la intertextualitat de les obres i l'intertext del lector, s'ha ampliat cap a les relacions hipertextuals propiciades per la lectura digital en dues interessants publicacions aparegudes en aquest bienni (Mendoza, 2012, 2013).

Finalment, recollim també aquí dos articles de Gemma Lluch sobre temes específics: l'un de relacionat amb el canvi de circuit literari del relat adolescent provinent de la traducció anglesa (Lluch, 2013a), i l'altre sobre una

aproximació als trets que configuren el corpus actual de best-sellers de la LIJ, tot i que no circumscrita al lector juvenil (Lluch, 2013c).

4.4. Els panorames de la producció

Han continuat apareixent anualment els habituals panorames de la producció de LIJ catalana i en català a les revistes *Serra d'Or* i *Cornabou*, amb articles de Teresa Mañà i Andreu Sotorra, respectivament. I en castellà es poden trobar a *CLIJ, Cuadernos de literatura infantil y juvenil*, articles de Teresa Blanch (2012; 2013) i Josep Antoni Fluixà (2012; 2013) —en relació respectivament amb Catalunya i el País Valencià, en la divisió curiosa per llengües/autonomies de la revista—, així com a l'*Anuario de la Fundación SM* a càrrec de Joan Portell (2012; 2013). Novament, cal recordar també les seleccions periòdiques de *Cavall Fort* i les de l'equip de *Faristol*, amb un número anual on es destaquen les millors obres de l'any classificades per edats.

BIBLIOGRAFIA

Abril, Gabriel (2013). "El Capitán Trueno. Víctor Mora y Ambrós, una combinación perfecta". *CLIJ, Cuadernos de literatura infantil y juvenil*, 255, p. 60-66.

Albanell, Pep (2012). "Pere Calders, de retop i de perfil". *Faristol*, 72, p. 14-15.

Arenas, Cristian; Manresa, Mireia (2013). "Literatura, jóvenes lectores y pantallas: un estudio exploratorio sobre la interpretación literaria de una obra con recursos digitales". *ANILIJ (Anuario de Investigación en Literatura Infantil y Juvenil)*, 11, p. 43-60.

Blanch, Teresa (2013). "Cataluña: el arte de capear tempestades". *CLIJ, Cuadernos de literatura infantil y juvenil*, 255, p. 14-27.

Blanch, Teresa (2012). "Cataluña: una LIJ políticamente correcta en tiempos económicamente incorrectos". *CLIJ, Cuadernos de literatura infantil y juvenil*, 249, p. 14-22.

Blanch, Xavier (2013). "Sota la punta de l'iceberg. Il·lustradors catalans des dels anys 80 que dibuixen una línia de flotació". *Faristol*, 76, p. 3-6.

Boada, Francesc (2012). "La Galera. Un abans i un després". *Faristol*, 74, p. 15-18.

Cerrillo, Pedro (2013). *La literatura infantil y juvenil del exilio español en México*. Cuenca: Universidad de Castilla-La Mancha.

Colomer, Teresa (2013). "La literatura infantil: una minoria dentro de la literatura". A *Forza das minorias. Actas del 32º Congreso Internacional de IBBY*. Madrid: OEPLI. <<http://www.oepli.org/desc/pag/ActasIbby2010.pdf>>, p. 94-102. Consulta: [30/10/2014].

Colomer, Teresa; Fittipaldi, Martina (coord.) (2012). *La literatura que acoge: inmigración y lectura de álbumes*. Caracas: Banco del Libro; [Barcelona]: Gretel. (Parapara Clave; 5).

Descot, Miquel (2012). "Joana Raspall, un clàssic de la poesia per a infants". *Faristol*, 74, p. 7-10.

Díaz-Plaja, Ana (2012). "De 1812 a 2012. "Dues-centes raons per estimar Dickens (o deixem-ho en dotze)". *Faristol*, 73, p. 3-6.

Duran, Teresa (2012). "Els cicles de teatre organitzats per Cavall Fort". *Articles de didàctica de la llengua i la literatura*, 59, p. 72-80.

Fernàndez Villaret, Fe (2012). "Clàssics il·lustrats. els adults entren en joc". *Faristol*, 77, p. 10-11.

Ferrer, M. Àngels (2012). "Wonderful, marvelous, paradise: la trajectòria de Pilarín Bayés". *Faristol*, 72, p. 3-5.

Ferrer, M. Àngels; Vidal, Jaume (2013). *Pilarín. Amb barret... o sense*. Barcelona: La Caixa: Norma.

Fittipaldi, Martina (2012). "Diversos lectores, diferentes lecturas: cómo los niños inmigrantes y catalanes leen las metáforas en *Emigrantes* de Shaun Tan". En: Ramos, R.; Fernández Mosquera. *Literatura infantil y juvenil y diversidad cultural = Literatura para a infância e juventude e diversidade cultural*. Vigo: ANILIJ; Braga: Universidade do Minho.

Fluixà, Josep Antoni (2012). "Comunidad Valenciana: con la crisis metida en casa". *CLIJ, Cuadernos de literatura infantil y juvenil*, 249, p. 28-36.

Fluixà, Josep Antoni (2013). "Comunidad Valenciana: resistiendo con honor". *CLIJ, Cuadernos de literatura infantil y juvenil*, 255, p. 24-32.

Jané, Albert (2012). "Cavall Fort, 50 anys". *Faristol*, 72, p. 6-7.

Juan Cantavella, Anna (2012a). "Entre textos, imágenes y dobles páginas: lectura de *La cosa perdida*". *CLIJ, Cuadernos de literatura infantil y juvenil*, 253, p. 36-47.

Juan Cantavella, Anna (2012b). "Historias de lo banal y lo fantástico: la poética de Shaun Tan", *CLIJ, Cuadernos de literatura infantil y juvenil*, 246, p. 19-29.

Lluch, Gemma (2013a). "De la literatura anglesa a la catalana: un canvi de circuit lector en el relat per a adolescents". *Revista de llengües i literatures catalana, gallega y vasca*, XVIII, p. 143-165. <<http://e-spacio.uned.es/fez/view.php?id=bibliuned:Llcgv2013-18-7030>> Consulta: [30/10/2014].

Lluch, Gemma (2013b). *La lectura en català per a infants i adolescents. Història, investigació i polítiques*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Lluch, Gemma (2013c). "Més enllà de les paraules: Greg, Penjada, Stilton...". *Faristol*, 76, p. 7-9.

Lluch, Gemma; Acosta, Marilú (2012). "Conversaciones sobre lecturas en la Web 2.0: el caso de Laura Gallego. Análisis discursivo de conversaciones virtuales entre adolescentes". En: Díaz Armas, Jesús (ed.) [disc òptic (CD-ROM)]. *Lecturas para el nuevo siglo: formación receptora y lector hipertextual*. La Laguna: Servicio de Publicaciones de la Universidad de La Laguna., p. 37-52.

Lluch, Gemma; Valriu, Caterina (2013). *La literatura per a infants i joves en català anàlisi, gèneres i història*. Alzira: Bromera i Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana ("Biblioteca Essencial").

- Manresa, Mireia (2013). *L'univers lector adolescent. Dels hàbits de lectura a la intervenció educativa*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat.
- Margallo, Ana M^a (2012). "El reto de elaborar un corpus para la formación literaria de adolescentes reticentes a la lectura". *ANILIJ (Anuario de Investigación en Literatura Infantil y Juvenil)*, 10, p. 69-85.
- Margallo, Ana M^a (2013). "Cuestiones metodológicas en torno a la investigación de las respuestas lectoras a álbumes ilustrados". *Cultura & Educación*, vol. 25, núm. 4, desembre, p. 467-478.
- Martí i Bertran, Pere (2013). "Joana Raspall y Aurora Díaz-Plaja. Dos centenarios de la LIJ catalana". *CLIJ, Cuadernos de literatura infantil y juvenil*, 256, p. 32-35.
- Mendoza Fillola, Antonio (2013). "De la intertextualidad a los hipertextos". *Textos de didáctica de la lengua y la literatura*, 62, p. 11-23.
- Mendoza Fillola, Antonio (coord.) (2012). *Leer Hipertextos. (Del marco hipertextual a la formación del lector literario)*. Barcelona: Octaedro.
- Moreno, Anna M^a (2012). "Manuel de Pedrolo, abans i ara". *Faristol*, 73, p. 10-12.
- Munita, F. (2013). "El señor Amos en busca de su lector". *CLIJ, Cuadernos de literatura infantil y juvenil*, 251, p. 22-29.
- Portell Rifà, Joan (2013). "La crisis va por Barrios". *Anuario Iberoamericano sobre el Libro Infantil y Juvenil 2013*, p. 133-140.
- Portell Rifà, Joan (2012). "Un año en stand by". *Anuario Iberoamericano sobre el Libro Infantil y Juvenil 2012*, p. 135-143.
- Roig Rechou, Blanca-Ana (coord.) (2013). *Premios Literarios e de Ilustración na LIX*. Vigo: Edicións Xerais.
- Roig Rechou, Blanca-Ana; Ruzicka, Velika; Ramos, Ana M^a. (2012). *La Guerra civil espanyola en la narrativa infantil y juvenil (1936-2008)*. Porto: Tropelias&Companhia.
- Sánchez García, Sandra; Lluch, Gemma; Río, Tatiana del (2013). "La lectura al web 2.0. Estudi de cas: els blogs en el Reto Delirium". *@tic. Revista d'Innovació Educativa*, núm. 10. <<http://ojs.uv.es/index.php/attic/article/view/1783/1996>> Consulta: [30/10/2014].
- Santoja, Xelo (2012). "Panorama histórico de la LIJ nicaragüense desde los años 60 hasta la actualidad". *ANILIJ (Anuario de Investigación en Literatura Infantil i Juvenil)*, 10, p. 173-194.
- Turrión Penelas, Celia (2012a). "La ambigüedad de significado en el álbum y su lector implícito. El ejemplo de *El Túnel de Browne*". *Bellaterra Journal of Teaching & Learning Language & Literature*, 5 (1), p. 60-78. <<http://revistes.uab.cat/jtl3/article/view/452>> Consulta: [30/10/2014].
- Turrión Penelas, Celia (2012b). "LIJ digital: nuevas formas narrativas para niños". *CLIJ, Cuadernos de Literatura Infantil y Juvenil*, 248, p. 40-46.
- Turrión Penelas, Celia (2012c). "Luces y sombras en la literatura digital para jóvenes". *Pezlinterna*. <<http://pezlinterna.com/?p=luces-y-sombras-en-la-literatura-digital-para-jovenes>> Consulta: [30/10/2014].
- Turrión Penelas, Celia (2013). "Álbumes ilustrados en pantalla". *CLIJ, Cuadernos de Literatura Infantil y Juvenil*, 256, p. 6-12.
- Vall, Aurora (2013). "Aurora Díaz-Plaja. Un silenci massa llarg". *Faristol*, 77, p. 15-17.

Disponible a:

<http://www.raco.cat/index.php/AnuariObservatori>

Colomer, Teresa. "Estudis i recerca sobre llibre infantil i juvenil a Catalunya (2012-2013)". *Anuari de l'Observatori de Biblioteques, Llibres i Lectura*, Vol. 3 (2014), p. 25-34.

<http://www.raco.cat/index.php/AnuariObservatori/article/view/282065>

Llicència Creative Commons

Reconeixement – NoComercial – SenseObraDerivada
(by-nc-nd): No es permet un ús comercial de la obra original ni la generació d'obres derivades.

Editors

Lluís Agustí
Maite Comalat

ANUARI

DE L'OBSERVATORI

DE BIBLIOTEQUES, LLIBRES I LECTURA

2014

